

Bijstellingen ramingen economische groei 2004¹⁾

Ben Dankmeyer

Op 5 juli 2007 publiceerde het CBS dat de groei van het bruto binnenlands product (bbp) in 2004 is uitgekomen op 2,2 procent. Dit betekende een positieve bijstelling van het laatste cijfer dat naar buiten was gebracht met 0,2 procentpunt. Vergeleken met de eerste cijfers over de economische groei in 2004, gepubliceerd in februari 2005, is er sprake van een bijstelling met 0,9 procentpunt. Wanneer we deze bijstelling met voorgaande jaren vergelijken, was dit relatief hoog. Voor een deel hangt dit samen met de revisie over 2001 van de nationale rekeningen.

Eén jaar, vijf ramingen

Het CBS publiceert in de loop van de tijd verschillende keren over de ontwikkeling van de Nederlandse economie in een bepaalde periode. Dit volgt uit het streven om actuele cijfers te publiceren die aansluiten bij de informatie die op dat moment beschikbaar is. In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de verschillende ramingen van jaarcijfers en het moment waarop deze worden gepubliceerd.

Anderhalve maand na afloop van een kwartaal wordt de eerste CBS-raming van de economische groei van dat kwartaal naar buiten gebracht. Dit is de zogenaamde flashraming. De flashraming wordt gemaakt op basis van de eerste response van de maand- en kwartaalquêtes. Voor een aantal variabelen zijn op dat moment nog geen gegevens beschikbaar zodat deze worden geschat op basis van de ontwikkeling in eerdere perioden. Drie maanden na afloop van een kwartaal komt het CBS naar buiten met de reguliere kwartaalraming (RKR) die gebaseerd is op meer bronmateriaal dan de flashraming.

Met de flash van het vierde kwartaal, die medio februari wordt gepubliceerd, wordt ook een eerste raming gemaakt

van het zojuist afgesloten jaar. Deze flashjaarraming (FJR) bestaat uit de flashraming van het vierde kwartaal en de (bijgestelde) reguliere kwartaalramingen van het eerste, tweede en derde kwartaal.

Begin april volgt de tweede jaarraming (JRKR) bij de publicatie van de actualisering van de kwartaalcijfers voor het vierde kwartaal. Deze tweede raming is gebaseerd op de verwerking van de volledige response op de maand- en kwartaalquêtes. Ook is dan meer informatie beschikbaar uit aanvullende bronnen.

In juli worden de uitkomsten van de Nationale rekeningen gepubliceerd. Deze cijfers volgen een cyclus van drie jaar. Het meest recente jaar wordt voor het eerst gepubliceerd en de voorgaande twee jaren worden herzien. Over een verslagjaar wordt dus na een half jaar (voorlopige jaarraming), na anderhalf jaar (nader voorlopige jaarraming) en na twee en een halfjaar (definitieve jaarraming) gepubliceerd.

Revisie 2001

In 2005 zijn de resultaten van de revisie van de nationale rekeningen over het verslagjaar 2001 gepubliceerd. Een revisie vindt eens in de vijf tot tien jaar plaats. Het doel van een revisie is onder meer om veranderingen in concepten, classificaties en definities die in de loop van de jaren in internationaal verband zijn afgesproken, in één keer door te voeren in de nationale rekeningen. Daarnaast wordt aansluiting gezocht bij nieuwe of herziene broninformatie. Bij de revisie over 2001 zijn enkele belangrijke conceptuele wijzigingen doorgevoerd. Deze veranderingen hebben betrekking op de registratie van de rentemarge van banken, Financial Intermediation Services Indirectly Measured (FISIM) genaamd, en op de registratie van de zogenoemde bijzondere financiële instellingen (BFI's). Verder werd een andere prijsindex voor computers ingevoerd. Het gevolg van de revisie is dat enkele eerder gepubli-

Tabel 1
Overzicht van de jaarramingen

Benaming	Afkorting	Releasetijdstip
Flashjaarraming	FJR	Half februari jaar t+1
Jaarraming op basis van Reguliere kwartaalraming	JRKR	Begin april jaar t+1
Voorlopige jaarraming	VJR	Begin juli jaar t+1
Nader voorlopige jaarraming	NVJR	Begin juli jaar t+2
Definitieve jaarraming	Def	Begin juli jaar t+3

ceerde cijfers forse bijstellingen van niveau, en soms ook ontwikkeling, hebben ondergaan²⁾.

De analyse van de bijstellingen in de ramingen over 2004 wordt bemoeilijkt door een breuk in de cijferreeksen die is ontstaan als gevolg van de revisie. De ramingen tot en met de JRKR zijn vóór de revisie samengesteld. Bij de voorlopige, nader-voorlopige en definitieve raming waren gegevens beschikbaar van na de revisie. Deze zijn dus gebaseerd op een aantal andere concepten en gewijzigde bronnen dan gehanteerd bij de eerdere ramingen. Door de revisie zijn enkele cijfers (en daarmee ook volumeontwikkelingen) meer bijgesteld dan in de standaardsituatie zonder revisie het geval zou zijn geweest. In dit onderzoek is er desondanks voor gekozen om de definitieve jaarraming als benchmark te gebruiken, omdat het uiteindelijk gaat om het vergelijken van de verschillende beelden die door het CBS naar buiten worden gebracht over de economische ontwikkeling.

Raming bbp-groei in 2004

In de periode februari 2005–juli 2007 heeft het CBS vijfmaal gepubliceerd over de bbp-groei in 2004. Tabel 2 geeft een overzicht van de opeenvolgende ramingen van de volumemutatie van het bbp tegen marktprijzen.

De flashraming voor 2004, gepubliceerd in februari 2005, laat een bbp-groei zien van 1,3 procent. Bij de definitieve jaarraming, uitgebracht in juli 2007, bedroeg de economische groei 2,2 procent. Dit betekent een opwaartse bijstelling met 0,9 procentpunt.

Om een beter inzicht te krijgen in het verloop van de raming zijn in tabel 3 de verschillen tussen de ramingsmomenten opgenomen. De absolute som van de ramings-

verschillen is een indicatie voor de trefzekerheid van de opeenvolgende ramingen. Een lage waarde duidt op een convergerende raming. Elke nieuwe raming komt dichterbij de uiteindelijke definitieve waarde.

Het verschil van 0,9 procentpunt tussen de flashraming en de definitieve raming (FJR-Def) is vergeleken met eerdere jaren hoog. Uit tabel 3 blijkt dat alleen het jaar 2003 een grotere bijstelling kende. Voor een deel hangt de grote bijstelling voor 2004 samen met de revisie 2001 van de nationale rekeningen die in 2005 is uitgevoerd. Dit effect komt met name tot uiting in de bijstelling van de jaarraming op basis van de reguliere kwartaalraming die gemaakt is in 2005 (vóór revisie) met die van de voorlopige jaarraming uit 2006 (na revisie). Uit dezelfde tabel is op te maken dat in de relevante jaren de revisieovergangen samenvallen met de grootste bijstellingen (2002: -0,5; 2003: 0,8; 2004: 0,3).

In tabel 3 is ook de maatstaf 'som van de absolute bijstellingen' opgenomen. Deze maatstaf geeft een indicatie over het verloop van het ramingsproces. Hoe lager deze waarde, des te beter convergeren de opeenvolgende ramingen. Uit de cijfers blijkt dat in het jaar 2004 het ramingsproces relatief goed is verlopen, elke nieuwe raming was een klein stapje dichterbij de definitieve raming. Alleen het jaar 2001 kende een lagere som van de absolute bijstellingen en dus een beter convergentieproces. Het jaar 2001 kende echter geen cijferreeks die werd doorkruist door een revisie.

Specifieke bijstellingen in het jaar 2004

Het bbp kan op drie verschillende manieren berekend worden, via de finale bestedingen, de productie en de

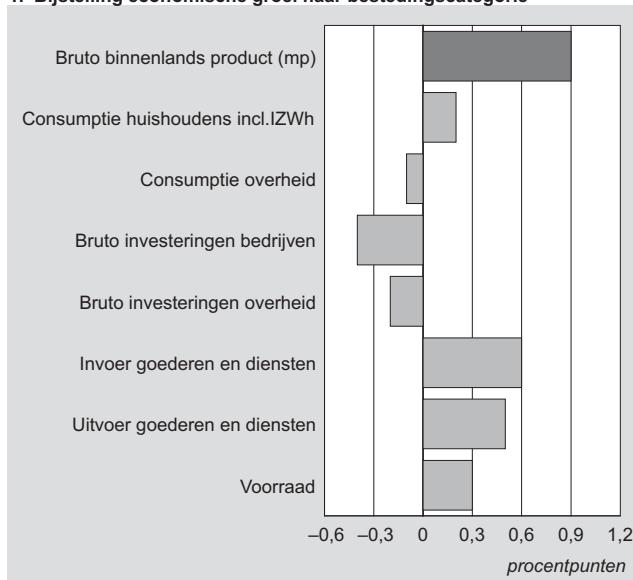
Tabel 2
Raming groeicijfers bbp (marktprijzen), 2001–2004

	FJR	JRKR	VJR	NVJR	Def
	% volumemutaties t.o.v. een jaar eerder				
2004	1,3	1,4	1,7	2,0	2,2
2003	-0,8	-0,7	-0,9	-0,1	0,3
2002	0,3	0,2	0,2	0,6	0,1
2001	1,1	1,1	1,3	1,2	1,4

Tabel 3
Ramingsverschillen groeicijfers bbp, 2001–2004

	FJR-RKR	RKR-VJR	VJR-NVJ	NVJ-Def	FJR-Def	som van de absolute bijstellingen
	%punten					
2004	0,1	0,3	0,3	0,2	0,9	0,9
2003	0,1	-0,2	0,8	0,4	1,1	1,5
2002	-0,1	0,0	0,4	-0,5	-0,2	1,0
2001	0,0	0,2	-0,1	0,2	0,3	0,5

1. Bijstelling economische groei naar bestedingscategorie

inkomens. In Nederland ligt de nadruk op de eerste twee benaderingen en deze worden hieronder voor het jaar 2004 nader uitgewerkt.

Bestedingsmethode

Bij de bestedingsmethode wordt het bbp berekend als de som van de consumptie, de investeringen en het uitvoersaldo. Ook de bijstelling van de bbp-groei kan zo worden toegerekend aan de verschillende finale bestedingscomponenten.³⁾ In figuur 1 wordt aangegeven welke bijstellingen er hebben plaatsgevonden bij de verschillende bestedingscategorieën.

In figuur 1 is te zien dat de bijstellingen bij de invoer en uitvoer van goederen en diensten (gewogen aan de hand van hun relatieve omvang) het grootst zijn geweest. In het jaar 2004 is de invoer naar beneden bijgesteld, terwijl de bijstelling van de uitvoer juist positief uitvalt. Dit leidt ertoe dat de bijstelling van het saldo (uitvoer–invoer) sterk positief uitvalt.⁴⁾ Het uitvoersaldo bepaalt samen met de consumptie en de investeringen de hoogte van het bbp en daarmee ook de hoogte van de bijstellingen. De relatief grote bijstelling van het uitvoersaldo heeft dan ook een grote rol gespeeld in de bijstelling van het bbp.

De binnenlandse bestedingen werden naar beneden bijgesteld, waarbij vooral de sterke bijstelling van de investeringen in het oog springt. Dit geldt zowel voor de overheid als het bedrijfsleven. Hoewel de overheidsinvesteringen met –7,6 procentpunt werden bijgesteld bleef de invloed op de totale bbp-bijstelling slechts beperkt tot –0,2 procentpunt. Dit is het gevolg van het feit dat de overheidsinvesteringen slechts een klein deel van het bbp uitmaken.

De consumptie door huishoudens (inclusief instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens, IZWh) kende, relatief gezien, een kleine positieve bijstelling (0,5 procentpunt). Ondanks het grote aandeel van deze categorie bestedingen in het bbp (bijna 50 procent)

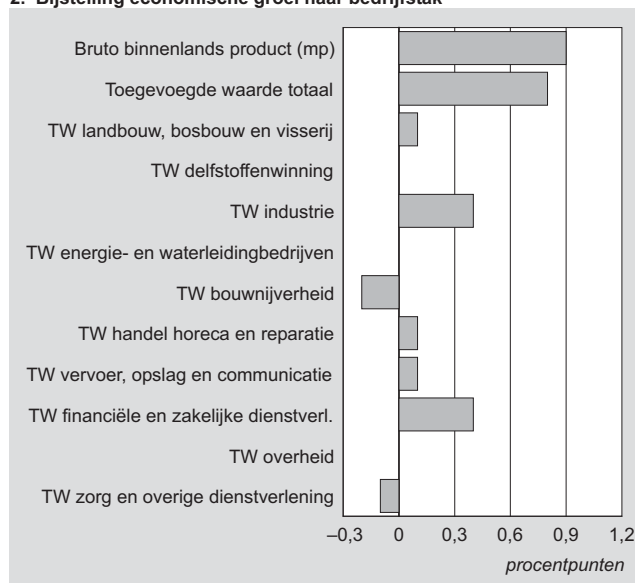
bleef de bijdrage aan de bijstelling in het bbp beperkt tot 0,2 procentpunt.

Productiemethode

Een tweede manier om het bbp te berekenen is volgens de productiemethode. Daarbij wordt de toegevoegde waarde (productie minus verbruik) van alle bedrijfstakken binnen de Nederlandse economie opgeteld. Op deze wijze kan ook de bijdrage van de bedrijfstakken aan de bbp-bijstelling worden bepaald.

Uit figuur 2 is op te maken wat de bijdrage is geweest van de verschillende bedrijfstakken aan de bijstelling van het bbp⁵⁾. De bijstelling van het bbp kan voor circa 90 procent verklaard worden uit bijstellingen van de toegevoegde waarde in de bedrijfstakken, de rest door bijstellingen van productgebonden belastingen en subsidies. De bedrijfstakken ‘industrie’ en ‘financiële en zakelijke dienstverlening’ hebben met 0,4 procentpunt, de grootste positieve bijdrage geleverd aan de bijstelling van de totale toegevoegde waarde.

2. Bijstelling economische groei naar bedrijfstak

De grootste bijstelling van de groei was, net als voor het jaar 2003, te vinden bij de bedrijfstak landbouw, bosbouw en visserij. Voor het jaar 2003 bedroeg de bijstelling 5,5 procentpunt en voor 2004 bedraagt deze 3,5 procentpunt. De bijdrage aan de bijstelling van de totale toegevoegde waarde was echter beperkt doordat deze bedrijfstak slechts 2 procent van de totale toegevoegde waarde vertegenwoordigt.

Conclusies

Met 0,9 procentpunt is de bijstelling van de bbp-groei van het jaar 2004 relatief groot. Voor een belangrijk deel is

deze bijstelling te herleiden naar de revisie van 2001. De definitieve raming kwam tot stand na revisie, terwijl de eerste raming gebaseerd is op gegevens van voor de revisie. Nieuwe informatie van FISIM en BFI's leidden tot een belangrijke bijstelling van de toegevoegde waarde van de sector financiële en zakelijke dienstverlening. Naast de financiële sector speelde de industrie ook een belangrijke rol in de bbp-bijstellingen. In het bijzonder de ramingscijfers van de chemische industrie moesten sterk bijgesteld worden.

Noten in de tekst

- 1) Bijstellingpublicaties over de jaren 2000, 2001, 2002 en 2003 zijn terug te vinden in respectievelijk *De Nederlandse conjunctuur 2004* (afl.1), 2005 (afl.2), 2006 (afl.1) en 2007(afl.1).
- 2) Zie CBS (2005): *Revisie Nationale rekeningen: bijstellingen 2001-2004*.
- 3) Dit gebeurt door de componenten te wegen aan de hand van hun relatieve omvang in het bbp van 2004.
- 4) Een *neerwaartse* bijstelling van de invoer leidt ceteris paribus tot een *opwaartse* bijstelling van het bbp omdat de invoer in mindering wordt gebracht op de Nederlandse productie (en dus het bbp).
- 5) Dit gebeurt door de componenten te wegen aan de hand van hun relatieve omvang in het bbp van 2004.